

PHÂN TÍCH NHÂN VẬT BÉ THU TRONG TÁC PHẨM CHIẾC LƯỢC NGÀ CỦA NGUYỄN QUANG SÁNG

1. Dàn ý phân tích nhân vật bé Thu trong tác phẩm Chiếc lược ngà của Nguyễn Quang Sáng

a) Mở bài

- Giới thiệu vài nét về tác giả Nguyễn Quang Sáng và tác phẩm Chiếc lược ngà
- + Nguyễn Quang Sáng (1932 - 2014) là một trong những nhà văn tiêu biểu của nền văn học cách mạng Việt Nam, tác giả của nhiều tác phẩm văn chương và kịch bản phim nổi tiếng.
- + Chiếc lược ngà (1966) là tác phẩm nổi tiếng gắn liền với tên tuổi của Nguyễn Quang Sáng ca ngợi tình cảm gia đình, tình cảm cha con cảm động và sâu sắc trong chiến tranh.
- Giới thiệu khái quát về nhân vật bé Thu.
- + Bé Thu là nhân vật chính trong tác phẩm với những nét tính cách vô cùng đáng yêu, cá tính, là biểu tượng cho tình yêu thương cha sâu nặng.

b) Thân bài

Khái quát cảnh ngộ của bé Thu

- Ba bé - anh Sáu thoát li gia đình đi chiến đấu từ khi bé còn rất nhỏ
- Bé chỉ được thấy ba qua tấm hình ba chụp chung với má.

Phân tích nhân vật bé Thu

- Bé Thu là đứa bé bướng bỉnh, ương ngạnh
- + Trong cuộc gặp gỡ đầu tiên, khi nghe tiếng ông Sáu ở bên xuồng, Thu “giật mình tròn mắt nhìn”. Nó ngờ ngác lạ lùng nhìn rồi bỗng tái đi, rồi vụt chạy và kêu thét lên “má, má”.
- + Trong 3 ngày ông Sáu nghỉ phép bé Thu bướng bỉnh không nhận cha:

Thu xa lánh ông Sáu trong khi ông Sáu luôn tìm cách vỗ về, nhất quyết không chịu gọi tiếng ba

Má dọa đánh, Thu buộc phải gọi ông Sáu vô ăn cơm nhưng lại gọi trống không

Sợ nồi cơm nhão không nhờ được ai, bị dồn vào thế bí nó nhăn nhó muốn khóc nhưng tự lấy vá chắt nước cơm chứ không chịu gọi ba

Ông Sáu gấp trứng cá vào bát cho Thu, nó hất tung cái trứng ra mâm, cơm văng tung tóe
Bị ba đánh đòn nhưng không khóc mà chạy sang nhà ngoại, mẹ đỡ mấy cũng không về.

=> Bé Thu “cứng đầu”, ương ngạnh, có cá tính mạnh mẽ, kiên quyết nhưng cũng rất hồn nhiên, ngây thơ và có chút sợ hãi.

- Bé Thu có tình yêu thương cha tha thiết, mãnh liệt

+ Trước lúc ông Sáu lên đường:

Bé Thu được bà giải thích vết thẹo trên má ông Sáu

Khi hiểu ra nguyên nhân cái thẹo trên mặt của ba – nó nằm im, lẩn lộn suốt đêm, thỉnh thoảng lại thở dài như người lớn, nó ân hận rồi căm thù giặc và thương ba nó vô hạn

Sáng hôm sau, bé Thu bảo ngoại đưa về.

=> Tình cha con trở lại vào khoảnh khắc ly biệt ngắn ngủi đem lại cho người đọc xúc động nghẹn ngào.

+ Cuộc chia tay cảm động giữa ông Sáu và bé Thu:

Bé Thu chia tay ba nhưng tâm trạng khác trước, nó không bướng bỉnh nhăn mày cau có nữa
Tiếng gọi ba cất lên trong sâu thẳm tâm hồn bé bỏng của con bé, sự khao khát tình cha con bị kìm nén bỗng bật lên, tiếng gọi suốt 8 năm chờ đợi

“Nó vừa kêu vừa chạy xô tới dang hai chân ôm lấy cổ ba nó”. Nó hôn khắp người ông Sáu và hôn cả vết sẹo dài trên má ông

Hai tay Thu ôm chặt cổ ba, chân quắp chặt lấy ba không muốn ông Sáu rời đi

-> Lúc này bé Thu như đã gỡ bỏ tấm áo bằng toàn gai nhọn của mình xuống, thể hiện rõ là một cô bé hồn nhiên trong veo, thèm khát sự yêu thương của ba. Thu không muốn xa ba, muốn ba mãi bên mình.

=> Bé Thu có tình yêu thương cha mãnh liệt, vô bờ khiến người đọc phải rơi lệ.

Đánh giá đặc sắc nghệ thuật

- Nghệ thuật xây dựng cốt truyện đơn giản, nhiều chi tiết bất ngờ nhưng hợp lí
- Chọn nhân vật kể chuyện phù hợp, đảm bảo sự khách quan, tự nhiên, linh hoạt và chân thành.
- Ngôn ngữ kể chuyện giàu chất trữ tình, kết hợp miêu tả, biểu cảm và nghị luận.

- Nghệ thuật miêu tả tâm lí nhân vật trẻ em tinh tế.

c) Kết bài

- Nhận xét khái quát về nhân vật và nghệ thuật xây dựng nhân vật.

- Cảm nhận của em về nhân vật bé Thu.

2. Phân tích nhân vật bé Thu trong tác phẩm Chiếc lược ngà của Nguyễn Quang Sáng

Chiếc lược ngà là một trong những tác phẩm xuất sắc của Nguyễn Quang Sáng. Tác phẩm xoay quanh câu chuyện cảm động về tình cảm cha con ông Sáu trong hoàn cảnh chiến tranh ác liệt. Trong tác phẩm nổi bật hơn cả là bé Thu, nhân vật có cá tính mạnh mẽ, có tình yêu thương cha tha thiết, mãnh liệt.

Truyện xoay quanh hai tình huống cơ bản: hai cha con gặp lại nhau sau tám năm xa cách, nhưng bé Thu không nhận ra ba, khi nhận ra thì anh Sáu lại phải tiếp tục lên đường chiến đấu. Đây là tình huống cơ bản giúp bé Thu thể hiện tình cảm mãnh liệt với cha. Ở khu căn cứ ông dồn hết tình yêu làm chiếc lược ngà cho con nhưng chưa kịp đưa ông đã hi sinh. Tình huống này giúp bộc lộ tình yêu của ông Sáu với con.

Thu là cô bé được sinh ra và lớn lên trong chiến tranh nên trong suốt tám năm ròng, cô bé chỉ được sống trong tình yêu thương, sự bao bọc của mẹ, em chưa một lần được gặp ba, mà chỉ nhìn mặt ba qua một tấm ảnh ba chụp chung với má. Thu vẫn luôn mang trong mình khao khát được gặp ba, được sống trong tình yêu của ba. Và có lẽ điều đó sẽ thành hiện thực nếu cuộc gặp gỡ sau tám năm kia không có những éo le trắc trở. Nhưng chỉ vì chiến tranh, một dấu tích để lại trên gương mặt anh Sáu mà con bé nhất quyết không chịu nhận ba. Trước cái dang tay của anh Sáu, Thu thấy vô cùng ngạc nhiên, sau đó là hoảng sợ, mặt nó tái đi, quay đầu bỏ chạy, cầu cứu má. Phản ứng đầu tiên này có thể coi là bình thường, vì sau tám năm vào chiến trường có lẽ anh Sáu đã già dặn đi nhiều nên con bé không nhận ra. Nhưng những ngày sau đó, con bé vẫn luôn tìm cách lảng tránh và nhất quyết không gọi ông Sáu là ba. Bị mẹ ép gọi ba vào ăn cơm nó chỉ nói trống không, khi bị đẩy tới bước đường cùng chất nước cơm nó cũng linh hoạt tự làm một mình. Nhất là khi ông Sáu gắp cho nó cái trứng cá, nó hất ra khỏi bát cơm, khiến cơm văng tung tóe. Lúc bị đánh những tưởng nó sẽ khóc, nhìn anh Sáu bằng ánh mắt căm giận, nhưng nó chỉ lặng lẽ gắp cái trứng cá ra rồi bỏ về nhà ngoại. Nó không chấp nhận bất cứ sự quan tâm nào của ông Sáu với nó. Sự ương ngạnh của bé Thu không đáng trách, vì em còn quá nhỏ để hiểu được những ác liệt mà chiến tranh gây ra. Em không tin đó là ba mình vì vết sẹo dài trên má khác với người ba chụp

cùng với má trong bức ảnh. Bởi vậy phản ứng quyết liệt của Thu là hợp lí, thể hiện một cá tính mạnh mẽ, tình yêu thương ba vô cùng sâu đậm.

Nhưng khi được nghe bà ngoại giải thích, lí do anh Sáu không giống trong bức ảnh thì bé Thu hiểu ra mình đã sai. Thu đã rất ân hận về hành động của mình, “nó nằm im, lẩn lộn và thỉnh thoảng lại thờ dài như người lớn”. Bà ngoại chính là người giải đáp mọi thắc mắc, cởi nút trong tâm hồn trẻ thơ của Thu. Phản ứng không nhận anh Sáu quyết liệt bao nhiêu thì khi nhận ra cha tình cảm ấy lại càng sâu nặng, mãnh liệt bấy nhiêu. Trong giờ phút cuối cùng trước khi cha đi, tình cảm dồn nén bấy lâu nay bùng lên thật mãnh liệt, mạnh mẽ: Nó thét tiếng “Ba” xé ruột, xé gan. Đó là tiếng “ba” nó mong chờ bấy lâu nay, tiếng gọi ấy khiến ông Sáu rơi lệ. Rồi nó nhảy tót lên ôm chặt lấy ông Sáu, hôn vào tóc, vai, mặt, mũi và cả vết sẹo dài trên mặt ông. Chân nó quắp chặt lấy ba, như thể không muốn cho ông rời đi. Tất cả những hành động ấy cho thấy Thu yêu thương ba vô cùng, một tình yêu mãnh liệt, chân thành, thấm thiết. Tình yêu đó được bộc lộ một cách cảm động qua hoàn cảnh éo le của chiến tranh.

Tác phẩm có cốt truyện đơn giản nhưng chi tiết được sắp xếp hợp lí, đưa người đọc đi từ bất ngờ này đến bất ngờ khác, đồng thời bộc lộ được cá tính nhân vật. Sự lựa chọn người kể chuyện phù hợp, bác Ba người luôn bên cạnh hai cha con, chứng kiến toàn bộ câu chuyện, bởi vậy câu chuyện được thuật lại chân thực, giàu cảm xúc. Ngôn ngữ kể chuyện có sự kết hợp hài hòa các yếu tố miêu tả, biểu cảm, khiến cho câu chuyện không chỉ hấp dẫn bởi cốt truyện mà còn bị rung động với những suy nghĩ, trăn trở của người kể chuyện. Nghệ thuật miêu tả tâm lí nhân vật hết sức đặc sắc, nắm bắt tâm lí trẻ con tài tình, chân thực.

Qua nhân vật bé Thu tác giả đã thể hiện một cách cảm động tình yêu cha sâu sắc trong hoàn cảnh khắc nghiệt, éo le của chiến tranh. Đồng thời cũng là lời khẳng định, dù chiến tranh xảy ra cũng không thể làm vơi cạn được tình người, tình cảm gia đình. Ngược lại chính trong hoàn cảnh này, tình cảm gia đình lại càng trở nên sâu nặng, tha thiết và cao đẹp hơn.

3. Cảm nhận nhân vật bé Thu trong tác phẩm Chiếc lược ngà của Nguyễn Quang Sáng

Có một nhà văn đã nói rằng : "Không có câu chuyện cổ tích nào đẹp bằng chính cuộc sống viết ra". Cuộc chiến tranh chống Mĩ của dân tộc ta với biết bao câu chuyện đã trở thành huyền thoại được các nhà văn ghi lại như những câu chuyện cổ tích hiện đại. Trong số ấy phải kể đến "Chiếc lược ngà" của Nguyễn Quang Sáng. Nhân vật bé Thu trong truyện đã để lại trong lòng người đọc những ấn tượng sâu sắc về tình thương cha mãnh liệt và có cá tính mạnh mẽ.

Ra đời năm 1966, những năm tháng gian khổ, đau thương nhất của đồng bào Nam bộ trong 30 năm chiến tranh, "Chiếc lược ngà" được kể lại qua sự chứng kiến của bác Ba, người đồng đội của anh Sáu. Người đã lặng lẽ dõi theo từ đầu đến cuối câu chuyện cảm động của cha con anh Sáu- bé Thu. Qua sự quan sát tinh tế, sâu sắc của bác Ba, chúng ta mới thấm thía hết nỗi đau của người dân Nam bộ trong chiến tranh và sức mạnh của tình cha con thiêng liêng, bất tử.

Bé Thu trong câu chuyện, cũng như bao cô bé miền Nam khác đều thiếu thốn tình cha từ nhỏ do cuộc chiến tranh. Khi anh Sáu ra đi, em chưa đầy một tuổi, tám năm trôi, cha con em chỉ biết nhau qua hai tấm ảnh. Lần về phép ba ngày của anh Sáu là cơ hội hiếm hoi để ba con Thu gặp gỡ nhau, bày tỏ tình phụ tử. Nhưng nhà văn lại đặt bé Thu vào một tình huống đầy éo le: vì một sự hiểu lầm trẻ con, Thu không chịu nhận anh Sáu là ba, đến lúc nhận ra thì cũng là giây phút ba em lên đường tập kết. Và lần gặp mặt ấy, là lần gặp mặt đầu tiên, duy nhất, cuối cùng của cha con em.

Tuy nhiên, từ tình huống truyện éo le ấy, người đọc vẫn nhận ra đặc điểm riêng, cá tính riêng của nhân vật bé Thu: một cô bé tám tuổi bướng bỉnh nhưng dễ thương và đặc biệt có tình yêu ba sâu sắc, mãnh liệt. Tình yêu ấy được thể hiện trong hai hoàn cảnh trái ngược nhau, trước và sau khi nhận ra ba.

Lúc chưa chịu nhận anh Sáu là ba, Thu là một cô bé trẻ con, bướng bỉnh và đáo đả đến nỗi làm anh Sáu đau lòng vì thái độ khước từ tình thương ba dành cho em. Phút đầu tiên hai ba con gặp mặt, trái ngược với nỗi mong nhớ, sự sốt ruột và suy nghĩ của anh Sáu, bé Thu vụt chạy đi, nét mặt đầy sợ hãi kêu "má, má" để lại anh Sáu đứng một mình "nhìn theo con, nỗi đau đớn khiến mặt anh sầm lại trông thật đáng thương và hai cánh tay buông xuống như bị gãy". Trong ba ngày anh Sáu ở nhà, anh không dám đi đâu vì muốn ở bên con, vỗ về, chăm sóc và bù đắp sự thiếu thốn trong 8 năm qua cho nó nhưng bé Thu lại tỏ ra cứng đầu, không chịu nhận anh, cũng không chịu gọi anh một tiếng "ba" dù chỉ một lần. Nhà văn đã xây dựng một loạt các chi tiết để miêu tả tâm lí, thái độ rất trẻ con, cố chấp của bé Thu. Khi má bắt kêu ba vô ăn cơm, dọa đánh để cô bé gọi ba một tiếng, Thu vẫn chỉ nói trống không "vô ăn cơm! cơm chín rồi", "con kêu rồi mà người ta không nghe". Hai tiếng "người ta" mà Thu thốt lên làm anh Sáu đau lòng đến mức "không khóc được, chỉ khe khẽ lắc đầu cười". Thậm chí, ngay cả khi bị má đặt vào một hoàn cảnh khó khăn để buộc Thu gọi anh Sáu một tiếng ba là chất nước nồi cơm to đang sôi, Thu cũng lại nói trống không "cơm sôi rồi, chất nước giùm cái".

Sự im lặng của anh Sáu và cả sự gợi ý của bác Ba đều không thể làm cô bé gọi tiếng "ba" đơn sơ, giản dị. Tiếng gọi mà mỗi đứa trẻ đều ghi nhớ và bập bẹ lần đầu tiên trong cuộc đời mình. Đỉnh điểm của sự kiên quyết chối từ tình yêu thương của anh Sáu trong bé Thu là chi tiết cái trứng cá trong bữa cơm gia đình. Bằng lòng thương con của người cha, anh Sáu gấp cái trứng cá ngon nhất vào chén cơm của Thu nhưng con bé bắt thần hất nó ra khỏi chén cơm. Nổi đau khổ trong ba ngày nén chịu trào lên, anh Sáu đánh con, Thu không khóc, làm lì bỏ trứng cá lại vào chén cơm và bỏ sang nhà bà ngoại, lúc đi còn cố ý khua dây xường cho thật to. Những chi tiết bình thường mà tinh tế này chứng tỏ nhà văn rất thấu hiểu tâm lí trẻ em. Trẻ con vốn rất thơ ngây nhưng cũng đầy cố chấp, nhất là khi chúng có sự hiểu lầm, chúng kiên quyết chối từ tình cảm của người khác mà không cần cân nhắc, nhất là với một cô bé cá tính, bướng bỉnh như Thu. Người đọc nhiều khi thấy giận em, thương cho anh Sáu. Nhưng thật ra em vẫn là cô bé dễ thương. Sự ương ngạnh của Thu không hoàn toàn đáng trách. Trong hoàn cảnh xa cách và trắc trở của chiến tranh, nó còn quá nhỏ để có thể hiểu được những tình thế éo le, khắc nghiệt của đời sống và người lớn cũng không ai kịp chuẩn bị cho nó đón nhận những khả năng bất thường. Chính thái độ ngang ngạnh, quyết liệt của bé Thu lại thể hiện sâu sắc tình cảm yêu thương dành cho ba. Đơn giản Thu không nhận ra cha là vì người tự nhận là ba kia không hề giống người cha mà em đã thấy trong bức ảnh. Ba em trong ảnh không có vết sẹo dài trên mặt như thế. Cô bé không tin, thậm chí là ngờ vực. Không ai tháo gỡ được thắc mắc thầm kín trong lòng của Thu, nghĩa là bé Thu chỉ dành tình cảm cho người cha duy nhất trong bức ảnh. Sự bướng bỉnh của Thu phải chăng còn là mầm sâu kín, sau này làm nên tính cách cứng cỏi ngoan cường của cô giao liên kiến định có lập trường.

Sự nghi ngờ của Thu được giải tỏa khi nghe bà ngoại giải thích vì sao ba lại có vết sẹo dài trên má. Nghe những điều ấy, "nó nằm im, lẩn lộn và thỉnh thoảng lại thở dài như người lớn". Bởi thế, tình yêu ba trong Thu đã trỗi dậy mạnh liệt vào cái giây phút bất ngờ nhất, giây phút ông Sáu lên đường. Cái tiếng "ba" mà ông Sáu đã chờ đợi từ lâu bất ngờ vang lên "Nhưng thật lạ lùng, đến lúc ấy, tình cha con như bỗng nổi dậy trong người nó, đến lúc không ai ngờ đến thì nó bỗng kêu thét lên: - Ba...a...a...ba! Tiếng kêu của nó như tiếng xe, xé sự im lặng, xé cả ruột gan mọi người, nghe thật xót xa. Đó là tiếng "ba" nó cố đè nén trong bao nhiêu năm nay như vỡ tung từ đáy lòng nó". Tiếng gọi thân thương ấy đứa trẻ nào cũng gọi đến thành quen nhưng với cha con Thu là nỗi khát khao của 8 năm trời xa cách thương nhớ. Đó là tiếng gọi của trái tim, của tình yêu trong lòng đứa bé 8 tuổi mong chờ giây phút gặp ba. Nó vừa kêu, vừa chạy xô tới, nhanh như một con sóc, nó chạy thót lên và dang hai tay ôm

chặt lấy cổ ba nó. Nó vừa ôm chặt lấy cổ ba nó vừa nói trong tiếng khóc: -Ba! Không cho ba đi nữa! Ba ở nhà với con!". Tình cảm con với ba được thể hiện một cách mãnh liệt, mạnh mẽ, cuồng quýt, hối hả và có xen lẫn phần hối hận. Đó là những cảm xúc đã dồn nén từ lâu bỗng vỡ òa ra: "Ba bế nó lên. Nó hôn ba nó cùng khắp. Nó hôn tóc, hôn cổ, hôn vai, và hôn cả vết thẹo dài bên má của ba nó nữa". Bà con và người kể chuyện cũng như người đọc không thể tìm được nổi xúc động như có ai đang nắm chặt tim mình bởi vì cái éo le của tình cha con ở đây. Lúc cha con nhận nhau lại cũng chính là lúc người cha phải ra đi. Sự níu kéo của đứa con càng khắc nhấn sự éo le của chiến tranh: "Con bé hét lên, hai tay nó siết chặt lấy cổ, chắc nó nghĩ hai tay không thể giữ được ba nó, nó dang cả hai chân rồi câu chặt lấy ba nó và đôi vai nhỏ bé của nó run run". Những nỗ lực của Thu không giữ được ba nó. Ông Sáu vẫn phải ra đi dù giây phút cha con nhận nhau thật ngắn ngủi! Xót thương thay cho Thu bởi cô đâu hiểu rằng cuộc gặp gỡ đầu tiên này cũng là lần cuối cùng. Ba cô đã hi sinh trong một trận càn. Chứng kiến những biểu hiện tình cảm ấy trong cảnh ngộ cha con ông Sáu phải chia tay, có người không cầm được nước mắt và người kể chuyện thì cảm thấy như có bàn tay ai nắm lấy trái tim mình.

Xuyên suốt đoạn trích, trong hai hoàn cảnh và hai cách ứng xử hoàn toàn khác nhau, nhưng thực chất chỉ là một tấm lòng yêu cha sắt son của bé Thu - một em bé mới chỉ tám tuổi. Tuy nhiên, Thu trước sau vẫn chỉ là một cô bé ngây thơ, em đồng ý cho ba đi để ba mua một chiếc lược, món quà nhỏ mà bất cứ em bé gái nào cũng ao ước. Bắt đầu từ chi tiết này, chiếc lược ngà bước vào câu chuyện, trở thành một chứng nhân âm thầm cho tình cha con thiêng liêng, bất tử.

Đoạn trích kết thúc trong ánh mắt thiết tha của anh Sáu trước lúc hy sinh nhờ bác Ba trao cây lược ngà cho Thu. Với bé Thu, cây lược nhỏ mang dòng chữ đầy yêu thương "yêu nhớ tặng Thu con của ba" là kỉ vật chứa đựng tình thương, nỗi nhớ, hình bóng, tấm lòng người cha. Chiếc lược ngà đã động viên em vững vàng trong cuộc chiến đấu. Khi bác Ba tình cờ gặp lại Thu và trao cây lược, thì cô bé bừng bình cá tính ngày nào đã trở thành cô giao liên dũng cảm. Và nguồn sức mạnh tiếp thêm cho Thu là tình yêu ba, tình yêu đất nước.

Nguyễn Quang Sáng đã rất thành công trong việc xây dựng nhân vật bé Thu - một nhân vật trẻ em có tính cách cứng cỏi, mạnh mẽ, dứt khoát (đến nỗi, nhìn thoáng qua, người ta có thể cho là ương ngạnh, bướng bỉnh, khó bảo nhưng cũng hết sức hồn nhiên, đáng yêu, ngoan ngoãn và có tình yêu cha sâu sắc. Có thể kể đến cách tạo tình huống bất ngờ, sự am hiểu tâm lí và tính cách trẻ em, cách chọn chi tiết nghệ thuật "đắt" (như chi tiết bé Thu không gọi ba, chi tiết bé Thu loay hoay chặt nước cơm, hất cái trứng cá ba gắp cho, chi tiết cây lược

mà Thu xin ba trước lúc ba đi. Nhờ những thành công nghệ thuật này mà nhân vật bé Thu để lại ấn tượng sâu sắc trong lòng người đọc về tình người - tình cha con trong những năm tháng chiến tranh xa cách, thương đau; để lại ấn tượng về một em bé Nam bộ thời chiến với tính cách đáng yêu, đáng mến.

www.eLib.vn